

Gerosios Norvegijos patirties kultūros srityje pritaikymo Lietuvoje idėjos

Lietuvos liaudies kultūros centro ir partnerių iš Molėtų, Utenos, Lazdijų, Pasvalio, Tauragės, Šiaulių rajono kultūros centrų bei iš Norvegijos – organizacijos „Trondheim Vikinglag“ ir Biuskeriudo apskrities savivaldybės – vykdomo tarptautinio projekto „Kultūra visiems“ pagrindinis tikslas – perimti Norvegijos Karalystės gerą patirtį kultūros srityje ir ją pritaikyti Lietuvoje.

Susipažinus su norvegų kultūros tradicijų išsaugojimo bei sklaidos patirtimi, pamatėme, kad šioje srityje mums, lietuviams, yra kur tobulėti. Reikėtų diskutuoti, kaip neprarasti savitumo ir išsaugoti savo etnokultūros paveldą, kaip jį integruoti į šiuolaikinį gyvenimą, kaip į švietimo įstaigas sugrąžinti tautines tradicijas, ugdyti suvokimą, kad tautinis paveldas yra tautos būtis, išlikimo ir tvirtumo esmė. Norvegijoje kultūrinis paveldas labai pagarbiai perduodamas iš kartos į kartą sąveikaujant su gamta, istorija, kultūrine įvairove. Pas mus, galbūt, didžiausia problema yra nesugebėjimas senosios kultūros pritaikyti šiandieniniams poreikiams. Pirmenybę visų pirma reiktų teikti moderniam, šiuolaikiškam požiūriui. Juk senoji kultūra yra svarbi ir šiomis dienomis, dabarties ir ateities kartoms, todėl norvegų patirtis ir aktuali, pavyzdžiui, jie didelį dėmesį skiria senųjų vikingų tradicijų saugojimui bei puoselėjimui organizuodami įvairius vikingų festivalius, kuriuose atkuriami jų papročiai, gyvenimo būdas, amatai ir t. t.

Palyginus su Norvegijos patirtimi, Lietuvos regionuose trūksta didesnio dėmesio istorinių pastatų išlaikymui, rekonstravimui, jų pritaikymui įvairiausioms kultūrinėms reikmėms. Kaip pavyzdys galėtų būti Trondheimo miesto katedroje vykstantys edukaciniai užsiėmimai: mes buvome supažindinti ne tik su jos istorija, vienas iš didžiausių Europoje vargonų, bet ir dalyvavome viduramžių pamokoje, kuri vyko būtent autentiškoje klasėje, viename iš katedros bokštų, kur naudojamos senovinės rašymo priemonės ir senoviški pamokos dėstymo metodai. Asmeninis potyris yra labai svarbus ir ilgaamžiškas.

Remiantis gerąja Norvegų patirtimi, Lietuvoje būtų galima dažniau rengti įvairius vaikų ir suaugusių edukacinius užsiėmimus, stovyklas, kurias galėtų vykdyti muziejų, tam tikrų istorinių vietų teritorijose. Muziejai galėtų būti interaktyvesni: viską galima būtų paliesti, pajauti ir taip taptų edukacinių užsiėmimų traukos centru.

Didelį įspūdį paliko tai, kad Norvegijoje į šalies folklorą puoselėjančias veiklas įsitraukė labai daug jaunosios kartos atstovų, jie mielai dalyvauja užsiėmimuose ar stovyklose, kurias pritaikytos ne tik mokyti, bet ir gyventi ar dirbti senovinius ūkio darbus. Todėl, atsižvelgiant į Norvegijos patirtį, Kultūros centruose svarstoma galimybė aktyviau rengti savaitgalio bei vasaros folklorinių šokių mokymo, senovės gyvenimo ir išgyvenimo stovyklas. Tokiu būdu, tikimasi aktyviau įtraukti į kultūrinės veiklas vaikus ir jaunimą.

Sužavėjo projektas „Šokantis kaimas“, kuriame profesionalai dirba su 15–19 m. jaunimu, moko juos šokių per užsiėmimus, kūrybines dirbtuves bei skatina domėtis kultūriniu paveldu. Projektu siekiama stiprinti tradicinius šokius dviem aspektais: kaip priemonę būti kartu – kaip socialinį kontekstą, bei kaip ryšio tarp vietinės muzikos ir šokių tradicijų palaikymą. Tai pavyzdys, kaip perduoti tradicijas jaunimui. Puiki idėja – instrumentinės muzikos ir liaudies šokio savaitgalis jaunimui. Svarbiausias tikslas yra tas, kad vaikai ir jaunimas, kaip ir Norvegijoje, būtų mokomi tokių pat jaunų, tik labiau pažengusių tose srityse, mokytojų. Projektas galėtų būti vykdomas ne tik kultūros įstaigose, bet ir mažose bendruomenėse, mokyklose. Tokiais metodais į veiklas būtų įtraukiama nemaža dalis vaikų ir jaunimo. Būtina akcentuoti tai, jog mokymosi metu neturi būti jokio atotrūkio tarp jaunųjų mokytojų ir mokinių, visi projekto dalyviai būtų lygūs. Juk jaunimą žavi ir įkvepia vos vyresniųjų mokytojų meistriškumas, todėl jie stengiasi į juos lygiuotis. Tikėtina, jog tokio mokytojo modelis Lietuvoje duotų gerų rezultatų dirbant su jaunimu.

Didžiulį postūmį ir įtaką tradicinio šokio populiarinimui ir sklaidai turėjo nacionalinis šokių projektas „Visa Lietuva šoka“, į kurį įsijungė nemažai įvairių rajono bendruomenių, meno kolektyvų – vaikų, jaunimo, suaugusiųjų. Tikimės projekto tęstinumo. Norvegijoje dauguma kultūros sričių susijusios su tradicine kultūra. Netgi šiuolaikiniai modernūs šokiai remiasi folklorinių tradicinių šokių pagrindais. Todėl liaudies kultūra yra saugojama ir puoselėjama net šiuolaikinio šokio mene. Taigi etninės kultūros pritaikymas įvairioms, netgi ir šiuolaikinėms populiarioms meno šakoms, galėtų būti puikus būdas pritraukti kuo daugiau vaikų ir jaunimo.

Labai svarbu išsaugoti ne tik tradicinius šokius, bet ir tradicinį muzikavimą. Ne tik folkloriniai šokiai, bet ir norvegų tradicinio muzikavimo mokymo forma gali būti naudinga savos lietuviškos kultūros puoselėjimui. Labai įdomi atrodė metodika mokytį groti folkloriniais instrumentais, kai bendraamžiai arba turintys daugiau patirties jaunesni muzikantai moko pradedančius, leidžia jiems pajusti tradicinio muzikavimo džiaugsmą, stiprina bendruomeniškumo jausmą. Žiūrint į Norvegijos modelį, į pagalbą galėtų ateiti muzikos mokyklos, kurios į savo mokymo programą galėtų įtraukti liaudies instrumentus. Kita galimybė – organizuoti nuolatinis tradicinio muzikavimo kursus, pagalbos paprašius muzikos akademijos studentų ar kitų tradicinio muzikavimo pedagogų.

Žavi norvegų pagarba savo tautiniam ir istoriniam kostiumui. Vizito metu tik dar kartą pasitikrinome, kad tai tiesa – kad ten svarbiomis asmeninėmis, valstybinėmis progomis išties dauguma gyventojų puošiasi savo regiono tautiniais rūbais, kad žmogaus, šeimos ir giminės garbės reikalas nuo mažens įsigyti ir nuolat pagal poreikį atsinaujinti minėtą kostiumą.

Kaip galėtume to mokytis, perimti šią patirtį ir praktiką? Manau, kad čia kiekvienas turėtų pradėti nuo savęs ir savo artimiausios aplinkos. Svarbu pabandyti įtikinti keletą žinomų visuomenėje žmonių populiarinti tautinius, istorinius kostiumus, juos dėvėti svarbiomis progomis, platinti nuotraukas populiariuose socialiniuose tinkluose ir panašiai. Kyla klausimas, ką reikia daryti, kad atsirastų verslo įmonių regionuose, ku-

rios, tarpininkaudamos, tardamosi ir konsultuodamosi su Lietuvos liaudies kultūros centro specialistais, atidarytų parduotuves ar nuomos punktus su tam regionui būdingu tautinio kostiumo pristatymu? Mūsų siekiamybė – kad kiekvienas Lietuvos pilietis jaustų pareigą ir norą turėti asmeninį tautinį kostiumą. Liepos 6-oji jau paskelbta Tautinio kostiumo diena. Tikimės, kad kasmet Lietuvos himną giedotų vis daugiau žmonių, vilkinčių tautinį kostiumą, ir ne tik sostinėje, bet ir Lietuvos regionuose.

Lankydami Norvegijoje, diskutuodami, dalyvaudami paskaitose, edukacijose, susitikimuose, kelionėse ir kitose įvairiose veiklose, pamatėme mūsų ir norvegų tradicinės kultūros puoselėjimo ir adaptavimo šiandienos kasdienybėje panašumų, ir skirtumų, sąlygotų tiek kultūrinės aplinkos, tiek gyvenimo būdo, tiek gamtos sąlygų teikiamų galimybių, tiek įvairių kitų veiksnių. Džiugu patirti, kad esame ne mažiau pasiekę ar kažką negrįžtamai praradę – tiesiog esame skirtingi ir galintys vieni su kitais pasidalinti savo gerosiomis patirtimis. Kaip ir visur, taip ir kultūros srityje nėra paruoštų receptų, viskas nuolat kinta ir keičiasi. Tradicinė kultūra turi kaip gyvas procesas keistis ir prisitaikyti šiandienos gyvenime. Kad nepasiklystume ir nesuklystume, turime išmanyti pamatinius dalykus ir susitarti dėl kaitos taisyklių. Tam yra svarbi nuolatinė diskusija, specialistų bei profesionalų nuomonė, teorijos atnaujinimas ir susitarimas, kaip, kiek ir ką galima bei būtina daryti. O ką jau kalbėti apie vis besikeičiančias ir tobulėjančias technologijas bei jų teikiamas galimybes tradicinės kultūros raiškai ir formoms...